

بررسی ساختاری نشریه‌های علمی - پژوهشی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

ناشر: مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور
صاحب امتیاز: مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور
مدیران مسئول: روسای مؤسسه
سر دبیران: اعضای هیئت علمی مؤسسه
دبیران اجرایی: اعضای هیئت علمی مؤسسه
علی اصغر معصومی*

انتشارات مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور را که از چند سال قبل به‌عنوان «ناشر» منابع طبیعی کشور است می‌توان در سه بازه زمانی مورد بررسی قرار داد که عبارتند از: ۱. انتشارات مؤسسه از آغاز تأسیس (۱۳۴۷) تا قبل از ادغام با انستیتو گیاه‌شناسی (۱۳۵۹) ۲. انتشارات مؤسسه بعد از ادغام با انستیتو گیاه‌شناسی (۱۳۵۹)، تا قبل از ادغام با وزارت جهاد سازندگی (۱۳۷۰) ۳. انتشارات مؤسسه بعد از ادغام وزارت کشاورزی با وزارت جهاد سازندگی (۱۳۷۰) تا سال ۱۳۹۵. پرداختن به موارد ۱ و ۲ به فرصتی دیگر موقوف می‌شود. اینک فقط انتشارات نشریه‌های علمی - پژوهشی که شامل هفت نشریه است، مورد نقد و بررسی قرار خواهند گرفت.

پس از انتقال مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور به وزارت جهاد سازندگی و نیز پس از آن سامان‌دهی طرح‌های پژوهشی، انتشارات به‌عنوان محصولات اجرای طرح‌ها مورد توجه قرار گرفت. از این رو، پس از بحث و تبادل نظرهای مفصل در شورای پژوهشی مؤسسه، اقدامات زیر انجام شد:

۱- طرح‌ها با ماهیت یکسان در یکدیگر ادغام و به‌صورت طرح‌های ملی تعریف شدند. در آن زمان تعداد طرح‌ها ۲۹۳ طرح در دست اجرا بود که به‌تدریج با افزایش طرح‌های پژوهشی در سال ۱۳۸۱ به ۶۶۴، در سال ۱۳۹۰ به ۷۳۶ و با خاتمه بعضی طرح‌ها و تصویب طرح‌های جدید در سال ۱۳۹۴ به ۵۰۲ و در سال ۱۳۹۵ به ۵۲۲ طرح در حال اجرا رسید. به‌عبارتی میانگین طرح‌ها در سال ۶۰۰ فقره بود.

۲- نتایج طرح‌های پژوهشی خاتمه‌یافته در همایش‌های دوره‌ای به‌صورت سخنرانی و پوستر ارائه شدند. اولین همایش در سال ۱۳۷۴ و آخرین آن در سال ۱۳۹۶ (یکصد و سی و پنجمین همایش) برگزار شد. متوسط سخنرانی در همایش ۲ مورد و تعداد پوسترها گاهی بالغ بر ۳۰۰ عنوان

* استاد پژوهش، مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران
پست الکترونیک: maassoumi@rifr-ac.ir

۳- نتایج طرح‌های پژوهشی

به‌صورت مجموعه مقالات منابع طبیعی یا مجموعه مقالات جنگل و مرتع و همچنین به‌صورت همایش‌های ملی و در نهایت به‌صورت نشریه‌های علمی - پژوهشی در ۳۳۹ شماره با ۴۰۳۶ مقاله انتشار یافتند.

۴- گروهی از اعضای هیئت علمی و کارشناسان در سال ۱۳۷۲ در ۵ گروه برای نظارت و ارزشیابی طرح‌های تحقیقاتی شکل گرفتند که همه طرح‌های در دست اجرای ستاد مؤسسه و کلیه استان‌های کشور را بررسی و ارزیابی می‌کردند. تعداد گروه‌ها و همچنین تعداد افراد هر گروه در سال‌های اول ثابت و سپس متغیر شد. بیست و سومین دوره در سال ۱۳۹۵ انجام شد.

با تمهیدات ویژه و گام به گام، هر چهار مرحله شکل اجرایی به‌خود گرفتند که در این نوشتار فقط به نقد و بررسی «نشریه‌های علمی - پژوهشی» اکتفا می‌شود که عبارتند از:

۱- نشریه گیاه‌شناسی ایران: این نشریه از سال ۱۳۵۵ به‌صورت دوفصلنامه در حال انتشار است و در تاریخ ۱۳۸۱/۱۲/۰۵ پروانه نشر را از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی دریافت کرده و طی نامه شماره ۳/۲۹۱۰/۱۱۵۲ مورخه ۱۳۸۳/۱۰/۲۶ از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در شمار نشریه‌های با درجه علمی - پژوهشی قرار گرفت. این نشریه در سال ۱۳۹۰ عنوان نشریه بین‌المللی در دوازدهمین جشنواره تجلیل از پژوهشگران و فناوران برتر را کسب کرده و لوح سپاس از وزیر علوم، تحقیقات و فناوری دریافت کرده است.

۲- تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران: این نشریه در تاریخ ۱۳۸۱/۱۲/۰۵ موفق به اخذ پروانه نشر از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و طی نامه شماره ۳/۴۵۱۰ مورخ ۱۳۸۵/۰۵/۱۰ موفق به اخذ درجه علمی - پژوهشی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شد. در حال حاضر این نشریه به‌صورت دوماهنامه منتشر می‌شود. این نشریه رتبه برجسته را در دهمین جشنواره بزرگداشت پژوهشگران برگزیده کشور اخذ نموده است.

۳- تحقیقات جنگل و صنوبر ایران: این نشریه در تاریخ ۱۳۸۱/۱۲/۰۵ موفق به اخذ پروانه نشر از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و طی نامه ۳/۷۱۳۵ مورخ ۱۳۸۴/۱۲/۲۳ موفق به اخذ درجه علمی - پژوهشی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شد. در حال حاضر این نشریه به‌صورت فصلنامه منتشر می‌شود.

۴- تحقیقات مرتع و

بیابان: این نشریه در تاریخ ۱۳۸۱/۱۲/۰۵ موفق به اخذ پروانه نشر از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و طی نامه شماره ۳/۲۹۱۰/۲۷ مورخ ۱۳۸۴/۰۱/۲۲ موفق به اخذ درجه علمی - پژوهشی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شد. در حال حاضر این نشریه به‌صورت فصلنامه منتشر می‌شود و در سال ۱۳۸۷ به‌عنوان نشریه برتر انتخاب شد.

۵- تحقیقات علوم چوب و کاغذ ایران: این نشریه در تاریخ ۱۳۸۱/۱۲/۰۵ پروانه نشر از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی دریافت کرد و طی نامه ۳/۲۲۷ مورخ ۱۳۸۶/۰۱/۱۹ با اخذ درجه علمی - پژوهشی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری فعالیت خود را از ابتدای سال ۱۳۸۵ آغاز کرد. در حال حاضر این نشریه به‌صورت فصلنامه منتشر می‌شود و در سال ۱۳۹۳ از سوی هیئت داوران ستاد هفته کتاب وزارت جهاد کشاورزی به‌عنوان نشریه برتر برگزیده شد و لوح تقدیر از وزیر جهاد کشاورزی دریافت کرد.

۶- تحقیقات ژنتیک و اصلاح گیاهان جنگلی و مرتعی ایران: این نشریه به‌صورت مجموعه مقالات در تاریخ ۱۳۸۱/۱۲/۰۵ از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی پروانه نشر دریافت کرد و طی نامه شماره ۳/۷۲۹۵ مورخ ۱۳۸۵/۰۷/۱۵ با اخذ درجه علمی - پژوهشی فعالیت خود را آغاز کرد. این نشریه در دوازدهمین جشنواره تجلیل از پژوهشگران و فناوران برتر که در سال ۱۳۹۰ توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تشکیل شد، عنوان نشریه برتر در زمینه کشاورزی را کسب کرد و لوح سپاس از وزیر محترم وقت وزارتخانه مذکور دریافت کرد. در حال حاضر این نشریه به‌صورت دوفصلنامه منتشر می‌شود.

۷- تحقیقات حمایت و حفاظت جنگل‌ها و مراتع ایران: این نشریه در تاریخ ۱۳۸۱/۱۲/۰۵ پروانه نشر به‌صورت دوفصلنامه از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی دریافت کرد و از جلد دوم سال ۱۳۸۹ با درجه علمی - پژوهشی انتشار یافت. در حال حاضر این نشریه به‌صورت دوفصلنامه منتشر می‌شود.

ذکر چند نکته درباره نشریه‌های علمی - پژوهشی هفت‌گانه ضرورت دارد:

۱- صاحب امتیاز همه نشریه‌ها مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور است.
۲- مدیر مسئول همیشه رئیس وقت مؤسسه است و مدیران اجرایی (سرمدیران) همیشه اعضای هیئت علمی مؤسسه و گاهی از دانشگاه هستند.

۳- هیئت تحریریه بر اساس ضوابط حاکم بر قوانین نشریات علمی - پژوهشی، افراد شاخص و متخصص در زمینه‌های مرتبط از مؤسسه و دانشگاه‌های کشور و سایر سازمان‌ها هستند.

۴- داوران همیشه از افراد صاحب‌نظر از مؤسسه، دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی و سازمان‌های مرتبط هستند.

۵- ویراستاران همیشه از مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور بوده که آشنا به فن ویراستاری هستند.

۶- به‌استثنای نشریه گیاه‌شناسی که اصل مقاله انگلیسی بوده و

دارای چکیده به زبان فارسی است، در بقیه نشریه‌ها اصل مقاله به زبان فارسی بوده و دارای چکیده انگلیسی هستند. ۷- یک نشریه به صورت دوماهنامه، چهار نشریه به صورت فصلنامه و دو نشریه به صورت دوفصلنامه هستند.

۸- مجلدات اولیه در قطع وزیری و مجلدات ده سال اخیر به صورت قطع رحلی چاپ و منتشر می‌شود.

۹- خلاصه انگلیسی همه نشریه‌ها در پایگاه اینترنتی CABI publishing از ابتدای سال ۱۳۸۳ به آدرس www.cabi-publishing.org منتشر می‌شوند.

۱۰- همه نشریات در مرکز استنادی علوم جهان اسلام (ISC) نمایه می‌شوند و دارای ضریب تأثیر (Impact factor) هستند.

۱۱- همه نشریات در سامانه رتبه‌بندی نشریات در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سال ۱۳۹۵ مقام اول را داشتند.

۱۲- مقالات کامل نشریات نیز در مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری قابل دسترسی هستند.

۱۳- تنها نشریه تحقیقات جنگل و صنوبر ایران از نظر نمایه‌سازی، تحلیل کیفیت و ضریب تأثیر برای سال‌های محدودی مورد بررسی قرار گرفته و برای سایر نشریات هیچ‌گونه نمایه‌سازی و تحلیل کیفیت مقالات انجام نشده که به شدت مورد نیاز است.

۱۴- به استثنای نشریه‌های تحقیقات جنگل و صنوبر ایران، تحقیقات مرتع و بیابان ایران و تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران که در شناسنامه خود ویراستار انگلیسی ذکر کرده‌اند، در شناسنامه بقیه، ویراستار انگلیسی درج نشده است.

۱۵- از نظر نیاز مراکز پژوهشی جهان به مطالب مندرج در این نشریات هر چند که به خلاصه انگلیسی نمایه می‌شود، اما همه جزئیات تحقیقات در خلاصه ذکر نمی‌شود و محققان خارجی از تحقیقات منابع طبیعی ایران آگاهی کافی ندارند. به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری پیشنهاد شد نشریه دیگری به زبان انگلیسی (Extended abstract) با مقالات خلاصه‌تر چاپ شود تا انگلیسی‌زبانان جهان بتوانند با موقعیت تحقیقات منابع طبیعی کشورمان بیشتر آشنا شوند که متأسفانه مورد موافقت قرار نگرفت. بنابراین ضمن تأکید بر این خواسته انتظار می‌رود که وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در این باره تجدیدنظر کرده و مجوز انتشار آن را ابلاغ کند تا مؤسسه در خور شأن خود به ایفای نقش بین‌المللی بپردازد.

● اصول کلی نشریه‌ها

رایانه‌ها و نرم‌افزارهای تخصصی با محاسبات پیچیده و جدول‌های گسترده‌تر، زمینه را برای تغییر اندازه نشریه‌های علمی فراهم آورده‌اند. بسیاری از نشریه‌های علمی- پژوهشی که تا دو دهه قبل در قطع وزیری چاپ می‌شدند، اینک در قطع رحلی منتشر می‌شوند. این تغییر اندازه نشریه‌ها یکی از ملزومات رتبه‌بندی مجلات ISI&ISC نیز به‌شمار می‌آید. البته نشریه‌هایی هم وجود دارند که هنوز ابعاد گذشته

را حفظ کرده‌اند.

نشریه‌های علمی- پژوهشی هفت‌گانه مؤسسه نیز از این قاعده پیروی می‌کنند. نشریه‌های نخستین، در قطع وزیری و در سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۵ در قطع رحلی منتشر می‌شدند. رعایت اصول ساختاری و محتوایی نیز بسیار مهم و لازم الاجرا است. بسیاری از نشریه‌های ادواری جهان از ۵۰ سال پیش به این سو دارای ساختار یکسان (از قبیل حروفچینی، صفحه‌بندی، تاریخ انتشار، محتوا و رعایت اصول نشریات) بوده و هیچ‌گونه تغییری در آنها حاصل نشده است؛ بنابراین خواننده به سرعت با نشریه و محتویات آن ارتباط برقرار می‌کند.

در تمام نشریه‌های ادواری مؤسسه، مطالب به زبان فارسی بوده و چکیده انگلیسی در آخر مقالات قرار دارد. گاهی هم چکیده انگلیسی در آخر هر جلد آمده است. در تمام نشریه‌های ادواری مؤسسه، روی جلد همه عناوین به فارسی با ذکر شابک و پشت جلد عناوین به زبان انگلیسی درج می‌شود. همچنین روی جلد فهرست مقالات و نویسندگان نوشته شده اما در بعضی از نشریه‌ها تفاوت حروفچینی بین عناوین و نویسندگان دیده نمی‌شوند. در همه نشریه‌های مورد اشاره، عناوین با ذکر شماره صفحه به زبان فارسی و در پشت جلد عناوین با ذکر شماره صفحه خلاصه انگلیسی با اعداد انگلیسی ارائه می‌شود.

نکته حائز اهمیت این است که باید دقت لازم به عمل آید تا صفحات نشریه خالی و سفید نباشد. در بعضی از شماره‌ها صفحه داخلی روی جلد، سفید و فهرست عناوین در صفحه جداگانه چاپ شده ولی در بیشتر نشریه‌ها فهرست عناوین در صفحه داخلی روی جلد آمده است.

● بررسی وضعیت نشریه‌های علمی - پژوهشی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

نشریه‌های علمی - پژوهشی هفت‌گانه مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور در درون نشریه‌های همان گرایش و مقایسه آنها با یکدیگر به شرح زیر ارائه می‌شود: (مقایسه نشریه‌ها در جدول ۱ ارائه شده است.)

۱- تحقیقات جنگل و صنوبر ایران

در این نشریه مقالات مورد نظر از سال ۱۳۷۷ با عنوان تحقیقات جنگل و صنوبر و در سال ۱۳۷۹ با عنوان تحقیقات جنگل و صنوبر ایران تا سال ۱۳۸۱ زیر نظر شورای انتشارات مؤسسه چاپ و منتشر شد. شمارگان این نشریه ۱۵۰۰ نسخه در قطع وزیری بود و هر شماره ۳ تا ۵ مقاله داشت که چکیده انگلیسی نیز در انتهای نشریه درج می‌شد. از سال ۱۳۸۲ به صورت فصلنامه تحقیقات جنگل و صنوبر ایران زیر نظر هیئت تحریریه فعالیت خود را ادامه داد. اولین گام بلند این فصلنامه درج راهنمای

در سمنان (۱۳۸۰) با چاپ ۸۸ مقاله در شمارگان ۱۵۰۰ نسخه فعالیتش را ادامه داد. این فصلنامه از سال ۱۳۸۲ جلد ۱۰ شماره ۱ تا سال ۱۳۸۴ جلد ۱۲ شماره ۳ با چاپ ۶ تا ۷ مقاله و با شمارگان ۱۵۰۰ نسخه و درج شماره پیاپی منقطع با قطع رحلی منتشر شد. از سال ۱۳۸۵ جلد ۱۳ شماره ۱ در قطع رحلی با شمارگان ۱۰۰۰ نسخه و با چاپ متفاوت ۱۰ تا ۱۶ مقاله به فعالیت خود ادامه داد. از سال ۱۳۹۰ جلد ۱۸ شماره ۲ علاوه بر ویراستاری فارسی ویراستاری انگلیسی چکیده‌ها نیز مورد توجه قرار گرفت. از سال ۱۳۹۲ جلد ۲ شماره ۳ تا سال ۱۳۹۵ جلد ۲۳ شماره ۱ تعداد مقالات به ۱۷ تا ۱۹ مقاله افزایش یافت. همه مقالات در انتها خلاصه انگلیسی دارند (به‌استثنای شماره ۲۱ جلد ۱ که خلاصه انگلیسی در انتهای نشریه یک‌جا آمده است). این فصلنامه تنها فصلنامه‌ای است که از آغاز تاکنون فقط یک سردبیر (آقای

نگارش مقالات

و روش ارائه منابع بود (به‌استثنای جلد ۱۲ شماره ۲). این نشریه تا جلد ۱۳ شماره ۴ نیز در قطع وزیری و شمارگان ۱۵۰۰ نسخه با چاپ ۶ مقاله در هر شماره منتشر شد و چکیده انگلیسی آن در سایت CABI در دسترس عموم قرار گرفت.

نشریه تحقیقات جنگل و صنوبر ایران از سال ۱۳۸۵ از جلد ۱۴ شماره ۱ با چاپ ۸ مقاله در شمارگان ۱۰۰۰ نسخه به ۱۵ مقاله از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸ رسید که در قطع رحلی به انتشار خود ادامه داد. از سال ۱۳۸۷ جلد ۱۷ شماره ۳ در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام نمایه‌سازی شد و در سال ۱۳۸۴ جلد ۱۳ ضریب تأثیر گرفت. لازم به ذکر است که این نشریه از جلد ۱۳ شماره ۱ تاریخ دریافت مقالات و تاریخ پذیرش را درج کرد که گامی دیگر در جهت استانداردسازی نشریه بود.

جدول ۱- اطلاعات کمی نشریه‌های علمی - پژوهشی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

ردیف	نام نشریه	شمار مجلدات	سال انتشار	شمار مقالات
۱	گیاه‌شناسی ایران	۴۴	۱۳۵۵ - ۱۳۹۵	۵۳۵
۲	تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران	۷۷	۱۳۷۷ - ۱۳۹۵	۷۵۷
۳	تحقیقات جنگل و صنوبر ایران	۶۵	۱۳۷۷ - ۱۳۹۵	۷۱۶
۴	تحقیقات مرتع و بیابان ایران	۵۸	۱۳۷۹ - ۱۳۹۵	۷۱۸
۵	تحقیقات علوم چوب و کاغذ ایران	۵۶	۱۳۷۵ - ۱۳۹۵	۵۳۲
۶	تحقیقات ژنتیک و اصلاح گونه‌های جنگلی و مرتعی ایران	۴۷	۱۳۷۹ - ۱۳۹۵	۴۳۷
۷	تحقیقات حمایت و حفاظت جنگلها و مراتع ایران	۲۶ جلد	۱۳۸۲ - ۱۳۹۵	۲۱۸

نشریه تحقیقات جنگل و صنوبر ایران از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ با شمارگان ۱۰۰۰ نسخه منتشر شد (به‌استثنای جلد ۲۲ شماره‌های ۳ و ۴ که فاقد شمارگان است). از سال ۱۳۹۴ جلد ۲۳ شماره ۱ تا سال ۱۳۹۵ جلد ۲۴ شماره ۴ به‌شمارگان ۳۰۰ نسخه تقلیل یافت. در همه مجلدات این نشریه در آخرین جلد هر سال لیست داوران درج شد. این نشریه تاکنون در ۶۵ جلد و با چاپ ۷۱۶ مقاله در زمینه جنگل و صنوبر فعالیت خود را ادامه می‌دهد. در قالب اجرای یک طرح پژوهشی سردبیر، تحلیل استنادی مقالات این نشریه را از سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ تدوین کرد (ناقب‌طالبی و همکاران، ۱۳۹۲). همچنین نمایه ده ساله (اخوان، ۱۳۷۸) و گزارش عملکرد در هیئت تحریریه (پورهاشمی، ۱۳۹۵) درباره این نشریه انجام شده که حاوی اطلاعات خوبی است و مشابه آن در هیچ‌یک از نشریات انجام نشده است.

۲- تحقیقات مرتع و بیابان ایران

این نشریه از سال ۱۳۷۹ تا سال ۱۳۸۱ با چاپ ۳ تا ۵ مقاله و شمارگان ۱۵۰۰ نسخه در قطع وزیری فعالیت خود را شروع کرد. در سال ۱۳۸۱ در قالب اولین همایش مدیریت دام و مرتع

ردیف	نام همایش	شمار مجلدات	سال انتشار	شمار مقالات
۱	دومین همایش ملی بیابان	۱	۱۳۷۶	۳۱
۲	دومین همایش ملی بنبه با مروارید سبز	۱	۱۳۸۰	۱۵
۳	همایش ملی توسعه پایدار گیاهان دارویی	۱	۱۳۸۴	۳۳
۴	دومین همایش ملی صنوبر (جنگل)	۲	۱۳۸۷	۹۳
تعداد کل نشریه‌ها: ۳۷۸ جلد				
تعداد کل مقالات: ۴۰۸۵ مقاله				

دکتر پیمانی فرد) داشته و

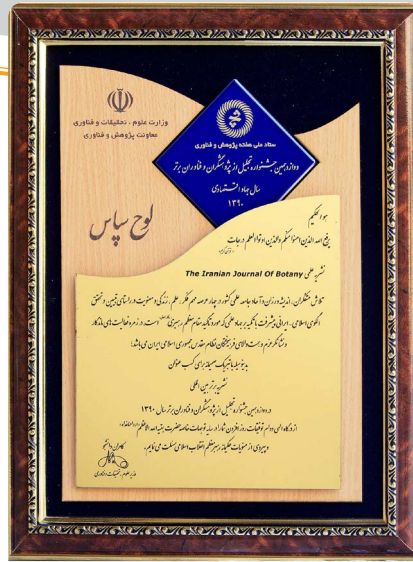
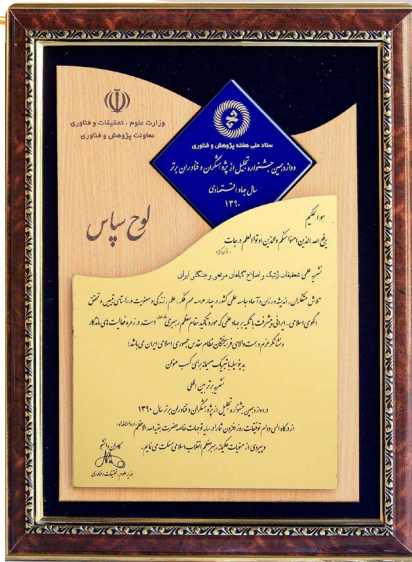
تاکنون با ۵۸ جلد و چاپ ۷۱۸ مقاله به فعالیت خود ادامه داده است. در این نشریه تعادلی بین مقالات در زمینه مرتع و بیابان به چشم نمی‌خورد. مقالات در زمینه مرتع بسیار چشمگیر بوده اما در زمینه بیابان بسیار کم است. این نشریه در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام نمایه شده و ضریب تأثیر گرفته است. درباره این فصلنامه هیچ‌گونه تحلیلی بر عملکرد یا نمایه‌سازی صورت نگرفته است.

۳- تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران

این نشریه از سال ۱۳۷۷ زیر نظر شورای انتشارات مؤسسه کار خود را شروع کرد و جلد‌های نخستین آن با مقدمه‌پردازی بدون چکیده انگلیسی با چاپ ۶ تا ۱۰ مقاله تا سال ۱۳۸۱ با شمارگان

۱۵۰۰ نسخه در قطع وزیری فعالیت خود را ادامه داد. از سال ۱۳۸۲ به‌صورت فصلنامه زیر نظر هیئت تحریریه درج شیوه‌نامه نگارش مقالات فعالیت خود را پی گرفت. مقالات فارسی و چکیده انگلیسی در پایان مقالات آمده است. از سال ۱۳۸۲ از جمیع جهات ارتقایی در انتشار آن حاصل شد. در بعضی شماره‌ها خلاصه انگلیسی به‌جای آخر مقاله در آخر هر شماره آمده است. از سال ۱۳۸۵ جلد ۲۲ شماره ۱ در ابعاد رحلی منتشر شد. شماره پیاپی از سال ۱۳۸۴ شروع و از سال ۱۳۸۶ جلد ۲۳ شماره ۳ تاریخ دریافت مقاله و تاریخ پذیرش نیز درج شده است. هرچند که خلاصه انگلیسی توسط سردبیر (یا سردبیران) بازمینی

رسیده و هیچ‌گونه نمایه‌سازی و تحلیل استنادی نیز توسط اعضای آن صورت نگرفته است.

۵- تحقیقات علوم چوب و کاغذ ایران

این فصلنامه از سال ۱۳۷۵ با چاپ ۲ تا ۴ مقاله در سال فعالیت خود را زیر نظر شورای انتشارات مؤسسه در قطع وزیری با شمارگان ۱۵۰۰ نسخه آغاز کرد. از سال ۱۳۸۲ با تشکیل هیئت تحریریه با درج شیوه‌نامه نگارش به فعالیت خود ادامه داد. این نشریه از سال ۱۳۸۵ جلد ۲۱ شماره ۱ به صورت دوفصلنامه با شمارگان ۱۰۰۰ نسخه در قطع رحلی با درج تاریخ دریافت مقالات و تاریخ پذیرش و شماره پیاپی با تعداد مقالات اندک منتشر شد. به تدریج از سال ۱۳۸۷ تعداد مقالات افزایش یافته و از سال ۱۳۸۹ نام ویراستار انگلیسی نیز در شناسنامه درج شد. از سال ۱۳۹۰ با بهبود کیفیت چاپ و افزایش مقالات هر شماره سطح نشریه ارتقا یافت. به طور معمول در آخرین شماره هر سال فهرست داوران درج می‌شود (به استثنای جلد ۲۹ شماره ۴). در سال ۱۳۹۳ این نشریه از سوی هیئت داوران ستاد هفته کتاب سیال به عنوان نشریه برتر انتخاب شد. هر چند که چکیده انگلیسی به‌دقت ویراستاری شده اما در شناسنامه آن نام ویراستار انگلیسی درج نشده است. این نشریه در مجموع در ۵۶ شماره با چاپ ۵۳۲ مقاله به کار خود ادامه می‌دهد.

۶- تحقیقات حمایت و حفاظت جنگل‌ها و مراتع ایران

این نشریه به صورت دوفصلنامه از سال ۱۳۸۲ زیر نظر هیئت تحریریه در قطع وزیری با شمارگان ۱۵۰۰ نسخه با چاپ ۶ تا ۹ مقاله در هر شماره فعالیت خود را آغاز کرد. از همان آغاز شماره پیاپی درج شده و شیوه‌نامه نگارش برای نویسندگان مقالات آمده است. چکیده انگلیسی به‌جای انتهای مقاله به‌طور عموم در آخر هر شماره آمده و ویراستار انگلیسی نیز از سال ۱۳۸۵ در شناسنامه درج شده است. این نشریه با بقیه نشریات ادواری مؤسسه تفاوت اندکی دارد، زیرا در پایان هر شماره مقالات کوتاه با دستاوردهای شناسایی و گزارش جدید حشرات آمده که بسیار به‌جا و مناسب است؛ اما بعد از مقالات کوتاه، فهرست الفبایی جنس و گونه‌ها نیامده است تا در نمایه‌سازی

می‌شد ولی در شناسنامه نشریه، ویراستار انگلیسی درج نشده است. از سال ۱۳۸۹ جلد ۲۶ شماره ۴ ویراستار انگلیسی در شناسنامه درج شد و در آخرین شماره هر سال لیست داوران ذکر شده است، به استثنای جلد ۲۹ شماره ۴. از سال ۱۳۹۰ جلد ۲۷ شماره ۱ تعداد مقالات هر شماره از ۱۴ تا ۲۰ مقاله ارتقاء یافت. این نشریه از سال ۱۳۹۳ به صورت دوماهنامه (۶ جلد در سال) و با شمارگان ۱۰۰۰ نسخه و از سال ۱۳۹۴ تاکنون در ۳۰۰ نسخه به فعالیت خود ادامه می‌دهد (جلد ۳۱ شماره ۱ و جلد ۳۱ شماره ۴ شمارگان ندارد). این نشریه در مجموع در ۷۷ جلد با چاپ ۷۵۷ مقاله بسیار موفق بوده است. تاکنون هیچ‌گونه پردازش عملکرد و نمایه‌سازی درباره مقالات، عناوین، نویسندگان و غیره در این نشریه صورت نگرفته است.

۴- تحقیقات ژنتیک و اصلاح گیاهان جنگلی و مرتعی

این نشریه از سال ۱۳۷۹ فعالیت خود را آغاز کرده و تا سال ۱۳۸۴ جلد ۱۲ شماره ۴ با چاپ ۵ تا ۸ مقاله با شمارگان ۱۵۰۰ نسخه و بدون ذکر شماره پیاپی منتشر شد. از سال ۱۳۸۰ با درج شماره پیاپی و شمارگان ۱۰۰۰ نسخه در قطع رحلی با چاپ ۷ تا ۱۴ مقاله به تلاش خود ادامه داد. این نشریه از سال ۱۳۸۸ به صورت دوفصلنامه منتشر می‌شود. در این نشریه چکیده انگلیسی، انتهای مقاله آمده و در پایان هر سال فهرست داوران نیز درج شده است. از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۵ جلد ۲۴ شماره ۱، به دلیل اینکه اصل مقالات منتشر شده در چندین پایگاه اطلاعاتی معتبر نمایه می‌شود، شمارگان آن به ۳۰۰ نسخه تقلیل یافت (به استثنای جلد ۲۳ که شمارگان ندارد). این نشریه در دوازدهمین جشنواره تجلیل از پژوهشگران و فناوری برتر که در سال ۱۳۹۰ توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برگزار شد، عنوان نشریه برتر در زمینه کشاورزی را کسب کرد و لوح سپاس و جوایزی هم از وزیر محترم وقت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری دریافت کرد. تاکنون ۴۷ جلد با ۴۳۷ مقاله توسط این نشریه به چاپ

استفاده شود و کاربرد نشریه را افزایش دهد. در این نشریه شاید سهواً چهار مقاله با ماهیت گیاه‌شناسی، فلورستیک و فلور مناطق آمده است که با چهارچوب اهداف نشریه همخوانی ندارد. این نشریه از سال ۱۳۸۴ با شمارگان ۱۰۰۰ نسخه در قطع رحلی منتشر می‌شود و تاکنون در ۲۶ جلد با چاپ ۲۱۸ مقاله به فعالیت خود ادامه داده است.

۷- نشریه گیاه‌شناسی ایران

نشریه گیاه‌شناسی از سال ۱۳۵۵ در قطع وزیری و با شمارگان ۳۰۰ نسخه کار خود را آغاز کرد. از این سال سردبیری این نشریه را آقای پروفیسور وندلیو (از باغ گیاه‌شناسی گوتنبرگ) و در سال ۱۳۵۶ سردبیری آن را پروفیسور رونه مارک (از دانشگاه لوند سوئیس) به عهده داشت. از سال ۱۳۵۶ تا سال ۱۳۹۲ آقای دکتر اسدی این مسئولیت را بر عهده داشته و از آن سال تاکنون خانم دکتر جم‌زاد سردبیر نشریه است. این نشریه بر اساس نامه شماره ۲/۲۹۱۰/۱۱۵۲ مورخه ۱۳۸۳/۱۰/۲۶ درجه علمی - پژوهشی احراز کرده و به صورت دوفصلنامه به فعالیت خود ادامه می‌دهد. این نشریه از سال ۱۳۸۶ تاکنون در قطع رحلی با شمارگان ۱۰۰۰ نسخه و شماره شابک منتشر می‌شود. مقالات درج شده در آن به زبان انگلیسی با شرح گونه‌های جدید به زبان لاتین و یا انگلیسی و چکیده فارسی است. در پایان شماره دوم هر جلد، فهرست تمامی گونه‌های گیاهی قید شده در مقالات و نیز فهرست گونه‌های جدید ارائه می‌شود. این نشریه به حدود ۴۰۰ مرکز و دانشگاه که فعالیت گیاه‌شناسی دارند ارسال می‌شود و در قالب مبادلات مجلات، تعدادی از مجلات گیاه‌شناسی کشورهای اروپایی را نیز به رایگان دریافت می‌کند. این نشریه در سال ۱۳۹۰ لوح سپاس از وزیر علوم، تحقیقات و فناوری دریافت کرده است. نشریه تحقیقات گیاه‌شناسی ایران تاکنون ۴۴ جلد با ۵۳۵ مقاله به چاپ رسانده است.

● پیشنهادات

در این نوشتار نشریه‌های علمی - پژوهشی که توسط مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور منتشر می‌شوند از نظر ساختاری (و نه محتوایی) مورد بررسی قرار گرفتند. لازم است برای وحدت رویه به نکات زیر اشاره شود:

۱- به استثنای فصلنامه تحقیقات جنگل و صنوبر ایران که با تحلیل استنادی، نمایه‌سازی و گزارش عملکرد از نظر محتوایی مورد بررسی قرار گرفته و حاوی اطلاعات ارزشمندی است، این گونه تحلیل استنادی در بقیه نشریه‌ها انجام نشده که امری بسیار ضروری به نظر می‌رسد. با این اقدام می‌توان به‌طور دقیق همه نشریات را ارزیابی کرد.

۲- در شماره پایدانی هر جلد لازم است به‌طور یکنواخت فهرست ویراستاران که هر سال نسبت به ویراستاری مقالات اقدام می‌کنند اضافه شود. همچنین، علاوه بر فهرست ویراستاران، فهرست گونه‌های قید شده در مقالات نیز باید اضافه شود تا برای نمایه‌سازی مشکلی ایجاد نشود.

۳- اصول کلی نشریات علمی همچون صفحه‌بندی، حروفچینی، شناسنامه، شمارگان و سایر اطلاعات ضروری در محل مناسب به‌صورت متوالی درج شود. در بعضی از نشریه‌ها در یک موضوع و حتی موضوعات متفاوت تناقضات بسیاری

به چشم می‌خورد.

۴- چکیده انگلیسی مقالات باید همیشه در انتهای همان مقاله درج شود. اما برخی اوقات مشاهده شده که چکیده انگلیسی یک‌جا در انتهای نشریه آمده است.

۵- باید روی جلد فهرست عناوین و نویسندگان به زبان فارسی درج شده و پشت جلد نیز فهرست عناوین به زبان انگلیسی با نوع قلم‌های متفاوت بین عناوین و نویسندگان همراه باشد تا بتوان به‌سهولت مقاله مورد نظر را جستجو کرد.

۶- بهتر است صفحه داخلی روی جلد به شناسنامه و سایر اطلاعات مرتبط اختصاص یابد (نه اینکه در صفحه جداگانه درج شود) و به‌همین صورت از صفحه داخلی پشت جلد مورد توجه قرار گیرد.

۷- در چندین شماره آخر، تاریخ دریافت مقالات و تاریخ پذیرش درج شده که بسیار مطلوب است. در بعضی از نشریه‌ها در گوشه سمت راست و بالای صفحه اول مقاله شماره صفحات هر مقاله آمده ولی در بعضی از نشریه‌ها این اطلاعات درج نشده است.

۸- تعداد مقالات در شماره‌های آخر نشریه‌ها از ۱۵ تا ۲۰ مقاله در نوسان است و حجم چاپ شده هر شماره نشریه‌ها متفاوت و با نشریه‌های دیگر تفاوت فاحشی دارد. ضرورت دارد سردبیران محترم با نشست‌های هماهنگی به ساماندهی ساختار داخلی نشریات بپردازند تا نشریه‌ها از چشم‌نوازی یکنواختی برخوردار باشند.

۹- چون همه نشریه‌ها در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام نمایه می‌شوند و در دسترس عموم قرار می‌گیرند، شاید بهتر باشد به‌منظور صرفه‌جویی، شمارگان نشریه‌ها به ۱۰۰ نسخه محدود شود تا برای نویسندگان، کتابخانه‌های تخصصی و دانشکده‌های مرتبط ارسال شود.

● قدردانی

نشریه‌های علمی - پژوهشی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور نزدیک به ۲۳ سال است که منتشر می‌شود. در این سال‌های مدیریت، سردبیران، مدیران اجرایی مختلف، نویسندگان و ویراستاران در اعتلای علوم منابع طبیعی و گشودن مرزهای دانش تلاش‌های فراوانی کرده‌اند که بدین وسیله از تمامی آنها از صمیم قلب تشکر و قدردانی می‌شود.

امید است با تلاش مضاعف دست‌اندرکاران و ارتقای سطح نشریه‌های تحقیقاتی که جان‌مایه اجرای طرح‌های تحقیقاتی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، دانشگاه‌ها و دانشجویان هستند، این نشریات مایه مباهات این مؤسسه و دانشگاه‌ها به‌عنوان پرچم‌داران تحقیقات منابع طبیعی کشور باشند.